

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 174 (6505). 1966 ч. июль 26, вторник |Өртөө 2 көп.

Совет Тываның колхозтарының болгаш совхозтарының бүгү ажил-ишчилеринге көдээ ажил-агый мурнакчыларының республика Наадымының киржикчилериниң кыйгыры

Эргим эштер! Чаа беш чылдың баштайгы чылынын бирги чартымын түннелдерин болгаш СЭКП-ниң XXIII съездинин төгүтүп шиптилерин амыралга боттангылары Тываның көдээ ажил-агыйн хөгжүдериниң көдүгүн программалык чедишкенин күсөдириниң кемчелерин тутузалып көрү дээш көдээ ажил-агыйн мурнакчылары республика Наадымына чыгып келген бис.

Көдээ ажил-ишчилериниң бирги чартык чылда чедип алган хей-хей көргүзүлгө бистиң өртүп тур. Республиканың колхозтары болгаш совхозтары күнүгө сүт, эт, дук сазар планын күткөсөн. Эт бүдүрери өрткөн чылда дөңдөөгө 14,9, а сүтүгү—10,3 хууга көвүздөн.

Амгы үедө колхозтарын болгаш совхозтарын хей нуруунаа көдээ ажил-агыйн культуураарынын үнүштериниң байдалы эки, а оларларда болгаш шынааларда терек сипен үнгөн. Ычангап бө чылын таагай дүжүттү ажаап ап, пинтиин маалыга четчир кемчелдиг чөк-суурун белеткен, тараа белеткенин талаа-биле күрүнө мурунуга алган хулаагелерини күткөсөн, колхозтарын болгаш совхозтарын экономика талаа-биле быжыгалаар аргасын бар.

Ыччалла-даа, күлө хуураары — ол эвээш. Республиканың көдээ ажил-агыйнда ам-даа хей шиптирлеттинмиз айтырлар барын сагын чорашкын-биле демдегеп турар бис. Таңды, Улуг-Хем, Барыын-Хемчин, Эргин болгаш өске-даа райондарын чамдык совхозтарына болгаш колхозтарына чор ажилынын культуураам ам-даа күтү, тарааларын ажааладым четтес тургустунган, сугаттыг черлерин, кемчиликтерин багай ажаалап турар. Чамдык ажил-агыйлар мал ажилын чөмөр-биле четче хандырбайн турар.

Чаа дүжүттү ажаап алырынга белеткеде хөгжүдүшкүн дүрүрүшүмүз болуп турар. Тараа, сизос комбайнны, жаткалар, урезин амылаар машиналар эвээш септеттинген. Механизматтыгтан шаңнар, тараа скаттары, урезин кургакчылар, деңизлер оожум белеткенин турар.

Эргим эштер, боттарынын кылган ажилыларын түннелди шүтүп, чалачи бөү-биле көрүп, мал болгаш чор ажилынын культуураам бүдүрүшүмүз чоккук үеде улам дүргөн көдүрүш дээш бар аргаларын ажилыларынче сипери кыйгырып тур бис. Эргенин болгаш бүдүрүшүмүз мурнакчыларын чедишкенин көдээ ажил-агыйга калбаа-биле белеткенин чутула.

Бөгү болгаш даарта каныг ажил-теректер бисти манап турармы? Мал чөмөриниң белеткери амгы үеде эки чутула ала. Көдөз, соода бүдүрүшүмүз малды кур кыш алырарын хандырып дээш бөгү-ле аргаларын ажилыларын чутула.

Чор ажилынын культуураам бедаери — ол дээрте бистин партиямыз май Пленумун чор ажил-агыйларын мурунуга салган кол соруугаларын бираан. Гектар чор бурууш, пендер чөмчүлдө бөрүчүлүк беким дүжүттү алырарына бараан болдулар болгаш сугаттыг черлерин эне ажиткын-биле ажилылар чорек.

Механизматтарын алдарлыг ажил-хөдөө — дүжүттү кыска хуусаада, чидирг чок ажаап алыр-биле ажаап алышкын машиналарын септеткенин август бирге чедир доозары, механизматтыгтан шаңнарын, тараа кургакчыларын болгаш транспорт хөдөкчелерин бүгүн белен байдалга тургузары, көдөз, соода бүдүрүш культуураам айы-биле тараа дүжүдүмүз планын күткөсөдирин хандырып, ол шынаа ажил-агыйлар аргакчыларын тараапын пландан ажыр сазарын организастаары болур.

Ыштаглашкынга чуртталга бакшыларын, ол шынаа быдаа, инек баа өске-даа мал кажааларын септеткенин болгаш белеткенин, мал кажааларын чаа туугаларын чогуур үеде доозары чутула.

Малдык культуурун белдеринге чалган өскө каныг-даа ындыг таарымчалыг чөк. Республиканың малчыларын хулаагелери — хонукта инек бүдүрүшүмүз пүтүтү саап алыр, оларларды септиргени эки организастаары болгаш чорудары дээш, төрүр малдан чаш та алырын көвүдери болгаш төрүтүгүн чаш малды бүрүн камгалап алыр дээш чарышты калбартыр болур. Сүтү, ээтин болгаш зүтү бүдүрүшүн баа күрүнө сазарынча талаа-биле беш чылдың бирги чылынын планын хуусаа бетинде күткөсөдирин, бөдүрүш культуураам бөт-үнезин болдулар шаа-биле чингедиринге бөгү-ле аргаларын бүрүн ажилылар чорек.

Совет улус Улуг Октябрьниң 50 чыл оюнга болгаш В. И. Ленинни төрүтүгө-ле 100 харлаанын чедишкенин ажыраар баа байырлап эрттир дээш, социалист чарышты улам калбартып турар. Бистин чурттууска коммунизм тургузушкунун чаагай хөдөөгө беш чылдың бирги чылында-а куш-ажылы чача-чаа чедишкенин-биле Төрөн чуртту өртүр дээш, Тываның көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилерин бө социалист чарышка илеспейки киржиринче кыйгырып тур бис.

СЭКП-ниң XXIII съездинин шиптилерин амыралга чедишкенин боттандырып дээш, бистин чуртка коммунист ниймелдиг тургузап дээш демиселе бөгү күжүвүстү харамамай ажилыларынчы Совет чакка болгаш Ленинни Топ Комитетке бөдүрүшүп тур бис.

Беш чылдың бирги чылы коммунист күш-ажылынын шалыпчыларын өздөдирин чылы болуу!

КОМИ ЧЕРДЕ БАЙЫРЛАЛ

СЫКТЫВКАР. (СЭТА-ның туснай корреспонденттери В. Амплеев биле В. Шарков). Сыктывкарда өөрүткүгү байырлап. Чер болганда ымыз туктар, транспарантылар, чекертер. Июль 23-түн хүтү Коми АССР-ниң чыл демдөзүнө кайгамчык хүн болуп кьер. Ажил-агый болгаш культуура тургузушкунун чедип алган чедишкенин дээш республикага Ленин орденни тавыскап.

Шипи театрына болгаш байырыг хуралга шахтаар болгаш нефтьлер, транспорт болгаш харылаа ажилдакчылары, геологтар болгаш малчылар чыгыла.

Коми АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы П. А. Базосов хуралды ажиткап. Хуралдың хүндүтүгү президиумга СЭКП ТК-ның Политбюроун сонгаан.

Республиканың Дээди Советиниң Президиумун даргазы Е. Ф. Калеин Коми АССР-ниң Ленин орден-биле шаңнаар дутайын СЭКП-ниң Дээди Советиниң Президиумун Чарымын койкап.

СЭКП ТК-ның Политбюроунун кезигүү, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын бирги орадакчызы Д. С. Полянский динитинг адыш чаксап турла. Ленин орденни республиканын тутууга калаан.

Эш Полянскийниң чутуаазын улуг кичээгөй-биле дыңнаа болгаш адыш чаксаагынын маш удаа үе кирип турган.

Совет Эвлетиниң Коммунист партиясынын Топ Комитетиниң, СЭКП-ниң Дээди Советиниң Президиумун болгаш Министрлер Чөвүлелиниң өмүтүнчүлүк эш Полянский төлөтүп шаңнаа-биле республиканын Ленин орденниң Коми АССР-ниң ажилы чоннарыга түрктүн ханымдык байыр чедирип, республиканың экономикамын болгаш культуурамын хөгжүдүргө улам ындагы чедишкенин, чаа-чаа кайгамчык үеде-хөдөөгө бүдүрүш сепкил-сагыштын ханымдыг калаан.

Силерин республиканын тутууга Ленин орден — ол дээрте, коммунист тургузушкунунун нийт хөдөөгө Коми АССР-ниң ажилы чоннарынын, колхозчуларын болгаш интеллигенциянын улуг ачы-хандыгы. Бүгү улустун хулаагелерин дээш, ол дээрте Совет Союзту чуртталга талаа-биле республиканын ажилы чоннарын аажок улуг ажилы белин-биле үеде көргөдир. Ол дээрте, Песораа хөмүр дажын болгаш Ухтинин нефтини ап, ыш белеткен, чаа үдүтүрү бүдүрүшүмүз, шахтаарын болгаш нефть тымын тууду турар килериниң, Союгу кыдыгын чык эвес байдалдарына көдээ ажил-агый культуураам бүдүрүш чедишкенин ажилдап турар килериниң маалдыгы күш-ажылы дээш төлөтүп шаңнаал-дыр.

Силерин чедишкенинчерин, силерин шаңнааларын Совет Эвлетиниң бүгү улустары чымын биле хулаап ап турар. Улустарын байыла болгаш акы-дүмалышны чор ажилыларын дүрүтүп бөзү берген чүдө Совет чуртта Коми республиканын амыралына сүдүтүтүлүп турарына болгаш аргалыг болган.

Силерин кыдыг черлерин Октябрьниң социалист Улуг революциянын мурунуга калдып турар, сепкил көдүрүш, элдер. Улустар болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүшүмүз турган, чор пинтиге чыдар байкалар шиптирлеттинмиз аргак. Коминиң улустунуң байдалы даяр-берге турган. Политика талаа-биле эрге-шылөч чок улус кедергит түрктүн байдалга чурттал, өлүм-чидимге чыгаттар чорала. «Авариялар» дааштаашкынны чыгышты Союгу чүтүм туурамын, ыш болгаш арга-эзмөмүн кырынга дыңдалып чөдө берген. Күш-ажылыч улус эрге-чаргырамын бөдүрүш хонуга алган болгаш чаа амыралынын туудушкунун эгезен. Ыччалла бистин чурттувусе хаалап кирген америк-аңглы интервенттер Коминиң деңсизерин Союгу чүтүм болгаш Сибириниң контрреволюцияларын.

Амгы күштерге каттыштырарына пландар кылып алырын орада-лып турган. Ыччалла-даа оларын ол орадакчылыктын бүтпөз. Коминиң улусту ажилчыларга илеспейки удурлавышкын кылган. Ажилчы-тараачын Кызыл Армиянын отрядтары улусна дулаан. Интервенттер болгаш тус черин ак-гвардейлерин чыла шапка болгаш бистин черивистен үдүр сыйгарган.

Дөргөн беш чылдык мурунуга Коминиң улусту бөдүрүш күрүнө эргекти бөдүрүш хонуга алган дээрли оратор үрүтүлүп чутулаан. 1921 чылдың август 22-де В. И. Ленинниң инициативасын өзүгээр Коми автономияга болгаш тургузап дутайын дикретти хулаап алган. Ол болза — силерин улустарын амыралына чутула төөгүтүгү болган.

Партия биле чаксап Совет Союгу чүтүм бүдүрүш күштерин дожуг-дээрте аажок улуг кичээгөйниң дээрте салып келген. Совет эрге-чарыштын баштайгы чылында-ла Песораа кыдыг-чыгар чери-ниң кээр ажиткы байкаларын шиптилерин В. И. Ленинниң айткышын өзүгээр эгез-дөзүн билр болгай силер. Ам ында чурттуу — Союгу-барын талаа-мын улуг үдүтүрү төвү тургустунган, хоорайлар болгаш хай санын ажилы чоннары, колхозтар болгаш совхозтар өскөн. Хөмүр дажын болгаш нефтиниң бөдүстү өскө-даа байкаларын аажок хей кур-лаары ажиткыган. Хөмүр даж, нефть-таа, ыш ажилдап кыдыр болгаш үдүтүрүш өскө-даа улуг амыралы тургустунган. Коми АССР-ниң ажилдап кылып турар культуурамын бистин Төрөн чурттувусун ош-о областтарынче, кралдыг болгаш республикаларынче чорудуу, даштын чурттарга үдүрүп турар.

Республиканың ажилы чоннары чед чыл-панымын оладаларын чедишкенин күткөсөн. Ол чылдарын дүрүзүдө үдүтүрү бүдүрүшүмүз хөдөөгө бүдүрүш чаксап келген.

Песора бассейниң шахтаары эки ажилдаа. Олар чед чыл дүрүзүдө пландан ажыр үш миллион тонна ажит хөмүр дажын берген. Нефть-тымыг үдүтүрү дүргөт тем. пилер-биле хөгжүп турар. Нефтилер чед чыл оладаларын хуусаа бетинде, алды чылда күткөсөн.

Ыш болгаш ыш ажилдап кыдыр үдүтүрүш, ажил-чөмөр болгаш чурттувусе, салынып болгаш коммунист ажил-агыйларын ажилдап чыгарып чедишкенин күткөсөн. Транспорт болгаш харылаа ажилы чөдө хөгжөз. Көдээ ажил-агый бөдүрүшүн бүдүрүшүмүз база чыл кезген тууду-на көвүдө турар.

Совет эрге-чаргырамын чылдарын дүрүзүдө экономикамын дүргө хөгжүдүшүмүз калды комин улустун угаан-болал амыралына үдөш өскөргөдөр болуулаан.

Ош культуурамын хөдөөгө чокка өскөн, материалдыг чаагай амыралы бөдөз. Ам республикада 900 чыгармашкалар болгаш 15 ортунак тускай өөрдөзүш черлерин башкы институту, профессионал-техниктиг үчүлүлөр, культуура-чарышкынны албан черлеринин калбак чөккөн бар болган. Совет чогаалчыларын, орус болгаш дөдөгө культуурамын классиктерин хей чогаалдарын комин дугаа барлап үдүтүрүш.

Мелон калбаа-биле мөдөростар, хөдөрүш, үдүтүрүш, хөдөрүш, чурттуу бөгү зоналарынга чор ажилынын культуураам бекдир дутайылда партия ТК-ның май (1966 чыл) Пленумун шиптилерин ош улус-дулаагы болуп турар. Ол шиптилер болза үр үекин черсөөкчөзүмүз чурттуу көдээ ажил-агый хөгжүдүрүш эртеме үдөшлөтүнгөн аажок улуг программалык болуп турар. Коми республика черин экижипер талаа-биле улуг ажилынын база кыдыр алаар. Көдээ ажил-агый талаа-биле партия шиптилерин улус-чөл бургу-биле чүдүтүлүп кырген.

Силерин республиканын чөдө

дешкенин ажил-агыйнын калды-даа адырнын талаа-биле ала-чаргаарлаашкын-биле бөзү бөдөзүш болгай. Бүдүрүш өздөдириниң көргүзүлгөсүндө заводтар болгаш фабрикалар, шахтаар болгаш ыш ажил-агый ажилдакчыларын, колхозчуларын болгаш совхозтар ажилдакчыларын, бүгү ажилы чоннарын эрес-мадырамы күш-ажылы бар. Чедип алдымга чедишкенин — ол дээрте, республиканын партия организастыгын, Коми АССР-ниң совет болгаш ажилы органдарын улуг ажилы чоннарын бөзү түннелдери-дир.

Ош дараагында эш Полянский чаксап беким шаңнаалары-биле шаңнааттарга бүдүрүш мурнакчыларын аттарган адаан. Бүгү шаңнааттарга сепкил-сагыштын ханымдыг байыр чедирип, чаа-чаа күш-ажылы, тилкелерин, хуурунда амыралына улуг аажок кичээт болгаш мөдө-чаагай чорукту оларга калаан.

Орустар болгаш украинер, белорустар болгаш татарлар, Совет Эвлетиниң барык бөгү напоналарын хөдө-хөдөшүлүк тургустун алгаш, республикада ажилдап турарын ол чутулаан. Ол болза бистин чурттувусун улустарын бөдүрүш мурнакчыларын улуг үдүтүрү хөдөөгө-дир. Чамгыс аай акы-дүмө өт-бүгө үдүтүрүш, сыры каткышкынны — Коммунист партиянын болгаш Совет эрге-чаргырамын улуг чалаан ажилы чоннары-дир.

Ам үеде улустун бүгү бөдөлдөрүн болгаш ажил-хөдөөгө партиянын XXIII съездинин шиптилерин беш чылда ажиткан планнарын күсөдиринге улаадырар. Партия ажитканын май кылып турар болгаш ош-о ажил-агый ажилы бүгү чурттуу совет ажилы чоннары ажитканын болгаш чүдүлүшүмүз бүрүшү-биле харылап турар.

Союгу үекиң нийте көдээ ажил-агыйнын дүргө көдүрүшүмүз чедип алырыны угаанган элзон чыл чутула шиптилерин хулаап алган деп, Д. С. Полянский ош ында меделген.

Черин калбаа-биле мөдөростар, хөдөрүш, үдүтүрүш, хөдөрүш, чурттуу бөгү зоналарынга чор ажилынын культуураам бекдир дутайылда партия ТК-ның май (1966 чыл) Пленумун шиптилерин ош улус-дулаагы болуп турар. Ол болза чурттуу көдээ ажил-агыйнын үр үекиң нийте эртеме үдөшлөтүш чорудуу мурнакчылар аажок чорудуу программалык-дыр. Коми республика черин экижипер талаа-биле улуг ажилы чоннары чурдап алаар.

Партия болгаш чаксап көдээ ажил-агый талаа-биле хулаап алган шиптилер чонуну дугаа дөдө-дөдөшкөй алган. Ол дээрте, партия болгаш практиктик шипи улаадышкынны алган ол-дур.

Бистин чурттувусе беш чылда эки эгезен. Бүгү совет улус партиянын XXIII съездинин шиптилеринге ажил-хөдөөгө-биле харылап турар. Чурттуу үдүтүрүш культуурамын нийт хөдөөгө талаа-биле чартык чыл планын ажил күткөсөн. Эштин чылынын баштайгы чартыгына деңсизер үдүтүрүш культуураам бүдүрүшүн хөдөөгө 8 хуу өскөн, көдээ ажил-агыйнын шиптилерин күрүнө мал ажилынын культуураам сазарын чартык чыл планын хуусаа бетинде күткөсөн. Алаап ажилынын организастыг чорун турар. Дүжүтү байдалы колдуулаа-а багай эвес. Колхозтар — болгаш совхозтарын тараа белеткээр планнарын күсөдир турарын дутайылда, тараа-мын күрүнө пландан ажыр сазын турарын дутайылда дыңнадылар чурттуу дыка хей райондарын дөдө турар.

Ленин орденниң Коми АССР-ниң ажилы чоннары бүгү совет улус-мын беш чылдың баштайгы чылынын даалгаварын күсөдир дугаа үр-түннелдиг ажилдап турар. Воркута чурттувусе, «Заполярье» одакчылыгы — дагыларын амыралы-биле таныштыгыс. Шахтерларын дагыт куудуучуларын, чараш шөдөдир кайгамчык хон-

райы Воркутамын ош сагып, бөдө-дөдө адырнын талаа-биле ала-чаргаарлаашкын-биле бөзү бөдөзүш болгай. Бүдүрүш өздөдириниң көргүзүлгөсүндө заводтар болгаш фабрикалар, шахтаар болгаш ыш ажил-агый ажилдакчыларын, колхозчуларын болгаш совхозтар ажилдакчыларын, бүгү ажилы чоннарын эрес-мадырамы күш-ажылы бар. Чедип алдымга чедишкенин — ол дээрте, республиканын партия организастыгын, Коми АССР-ниң совет болгаш ажилы органдарын улуг ажилы чоннарын бөзү түннелдери-дир.

Ош дараагында эш Полянский чаксап беким шаңнаалары-биле шаңнааттарга бүдүрүш мурнакчыларын аттарган адаан. Бүгү шаңнааттарга сепкил-сагыштын ханымдыг байыр чедирип, чаа-чаа күш-ажылы, тилкелерин, хуурунда амыралына улуг аажок кичээт болгаш мөдө-чаагай чорукту оларга калаан.

Орустар болгаш украинер, белорустар болгаш татарлар, Совет Эвлетиниң барык бөгү напоналарын хөдө-хөдөшүлүк тургустун алгаш, республикада ажилдап турарын ол чутулаан. Ол болза бистин чурттувусун улустарын бөдүрүш мурнакчыларын улуг үдүтүрү хөдөөгө-дир. Чамгыс аай акы-дүмө өт-бүгө үдүтүрүш, сыры каткышкынны — Коммунист партиянын болгаш Совет эрге-чаргырамын улуг чалаан ажилы чоннары-дир.

Ам үеде улустун бүгү бөдөлдөрүн болгаш ажил-хөдөөгө партиянын XXIII съездинин шиптилерин беш чылда ажиткан планнарын күсөдиринге улаадырар. Партия ажитканын май кылып турар болгаш ош-о ажил-агый ажилы бүгү чурттуу совет ажилы чоннары ажитканын болгаш чүдүлүшүмүз бүрүшү-биле харылап турар.

Союгу үекиң нийте көдээ ажил-агыйнын дүргө көдүрүшүмүз чедип алырыны угаанган элзон чыл чутула шиптилерин хулаап алган деп, Д. С. Полянский ош ында меделген.

Черин калбаа-биле мөдөростар, хөдөрүш, үдүтүрүш, хөдөрүш, чурттуу бөгү зоналарынга чор ажилынын культуураам бекдир дутайылда партия ТК-ның май (1966 чыл) Пленумун шиптилерин ош улус-дулаагы болуп турар. Ол болза чурттуу көдээ ажил-агыйнын үр үекиң нийте эртеме үдөшлөтүш чорудуу мурнакчылар аажок чорудуу программалык-дыр. Коми республика черин экижипер талаа-биле улуг ажилы чоннары чурдап алаар.

Партия болгаш чаксап көдээ ажил-агый талаа-биле хулаап алган шиптилер чонуну дугаа дөдө-дөдөшкөй алган. Ол дээрте, партия болгаш практиктик шипи улаадышкынны алган ол-дур.

Бистин чурттувусе беш чылда эки эгезен. Бүгү совет улус партиянын XXIII съездинин шиптилеринге ажил-хөдөөгө-биле харылап турар. Чурттуу үдүтүрүш культуурамын нийт хөдөөгө талаа-биле чартык чыл планын ажил күткөсөн. Эштин чылынын баштайгы чартыгына деңсизер үдүтүрүш культуураам бүдүрүшүн хөдөөгө 8 хуу өскөн, көдээ ажил-агыйнын шиптилерин күрүнө мал ажилынын культуураам сазарын чартык чыл планын хуусаа бетинде күткөсөн. Алаап ажилынын организастыг чорун турар. Дүжүтү байдалы колдуулаа-а багай эвес. Колхозтар — болгаш совхозтарын тараа белеткээр планнарын күсөдир турарын дутайылда, тараа-мын күрүнө пландан ажыр сазын турарын дутайылда дыңнадылар чурттуу дыка хей райондарын дөдө турар.

Ленин орденниң Коми АССР-ниң ажилы чоннары бүгү совет улус-мын беш чылдың баштайгы чылынын даалгаварын күсөдир дугаа үр-түннелдиг ажилдап турар. Воркута чурттувусе, «Заполярье» одакчылыгы — дагыларын амыралы-биле таныштыгыс. Шахтерларын дагыт куудуучуларын, чараш шөдөдир кайгамчык хон-

райы Воркутамын ош сагып, бөдө-дөдө адырнын талаа-биле ала-чаргаарлаашкын-биле бөзү бөдөзүш болгай. Бүдүрүш өздөдириниң көргүзүлгөсүндө заводтар болгаш фабрикалар, шахтаар болгаш ыш ажил-агый ажилдакчыларын, колхозчуларын болгаш совхозтар ажилдакчыларын, бүгү ажилы чоннарын эрес-мадырамы күш-ажылы бар. Чедип алдымга чедишкенин — ол дээрте, республиканын партия организастыгын, Коми АССР-ниң совет болгаш ажилы органдарын улуг ажилы чоннарын бөзү түннелдери-дир.

Ош дараагында эш Полянский чаксап беким шаңнаалары-биле шаңнааттарга бүдүрүш мурнакчыларын аттарган адаан. Бүгү шаңнааттарга сепкил-сагыштын ханымдыг байыр чедирип, чаа-чаа күш-ажылы, тилкелерин, хуурунда амыралына улуг аажок кичээт болгаш мөдө-чаагай чорукту оларга калаан.

Орустар болгаш украинер, белорустар болгаш татарлар, Совет Эвлетиниң барык бөгү напоналарын хөдө-хөдөшүлүк тургустун алгаш, республикада ажилдап турарын ол чутулаан. Ол болза бистин чурттувусун улустарын бөдүрүш мурнакчыларын улуг үдүтүрү хөдөөгө-дир. Чамгыс аай акы-дүмө өт-бүгө үдүтүрүш, сыры каткышкынны — Коммунист партиянын болгаш Совет эрге-чаргырамын улуг чалаан ажилы чоннары-дир.

Ам үеде улустун бүгү бөдөлдөрүн болгаш ажил-хөдөөгө партиянын XXIII съездинин шиптилерин беш чылда ажиткан планнарын күсөдиринге улаадырар. Партия ажитканын май кылып турар болгаш ош-о ажил-агый ажилы бүгү чурттуу совет ажилы чоннары ажитканын болгаш чүдүлүшүмүз бүрүшү-биле харылап турар.

Союгу үекиң нийте көдээ ажил-агыйнын дүргө көдүрүшүмүз чедип алырыны угаанган элзон чыл чутула шиптилерин хулаап алган деп, Д. С. Полянский ош ында меделген.

Черин калбаа-биле мөдөростар, хөдөрүш, үдүтүрүш, хөдөрүш, чурттуу бөгү зоналарынга чор ажилынын культуураам бекдир дутайылда партия ТК-ның май (1966 чыл) Пленумун шиптилерин ош улус-дулаагы болуп турар. Ол болза чурттуу көдээ ажил-агыйнын үр үекиң нийте эртеме үдөшлөтүш чорудуу мурнакчылар аажок чорудуу программалык-дыр. Коми республика черин экижипер талаа-биле улуг ажилы чоннары чурдап алаар.

Партия болгаш чаксап көдээ ажил-агый талаа-биле хулаап алган шиптилер чонуну дугаа дөдө-дөдөшкөй алган. Ол дээрте, партия болгаш практиктик шипи улаадышкынны алган ол-дур.

Бистин чурттувусе беш чылда эки эгезен. Бүгү совет улус партиянын XXIII съездинин шиптилеринге ажил-хөдөөгө-биле харылап турар. Чурттуу үдүтүрүш культуурамын нийт хөдөөгө талаа-биле чартык чыл планын ажил күткөсөн. Эштин чылынын баштайгы чартыгына деңсизер үдүтүрүш культуураам бүдүрүшүн хөдөөгө 8 хуу өскөн, көдээ ажил-агыйнын шиптилерин күрүнө мал ажилынын культуураам сазарын чартык чыл планын хуусаа бетинде күткөсөн. Алаап ажилынын организастыг чорун турар. Дүжүтү байдалы колдуулаа-а багай эвес. Колхозтар — болгаш совхозтарын тараа белеткээр планнарын күсөдир турарын дутайылда, тараа-мын күрүнө пландан ажыр сазын турарын дутайылда дыңнадылар чурттуу дыка хей райондарын дөдө турар.

Ленин орденниң Коми АССР-ниң ажилы чоннары бүгү совет улус-мын беш чылдың баштайгы чылынын даалгаварын күсөдир дугаа үр-түннелдиг ажилдап турар. Воркута чурттувусе, «Заполярье» одакчылыгы — дагыларын амырал

Тыва АССР-ниң статистика эргелелиниң дыңнадыы

ооң иштинде тудуг-эптелге ажылда-
рынын көмүрүн 28 миллион рубл

1986 чылдың баштайгы чартымын-
да республиканың туугу организа-
циялары керээл ажилдарынц про-
грамманы 8,5 миллион рубльге кү-
түтсөк, оо дээрке чартык чыл пла-
нымын 94,4 хуузу болган, ооң ичи-
гинде «Тыва туугу» траси керээлди
ажылдарынц программанын 6,5 мил-
лион рубльге ийикке, азы чартык
чыл планын 96,5 хуузу кылдыр кү-
түтсөк.

болуу, чорутуу № 62 мехколхозна
«Кымылпроектстрой» тудуу эргеледи.
Орук тудуу эргеледи болгаш «Сель-
электрострой» тудуу-энгеле эргеле-
ди керээлги ажылдарнын чартым-
чыл планын кууестекен.

V.

Күрүне болгаш кооператив садым-
нын үүрүмктен садымлаар бараан
саарылганы республикага ниятти-
биле 1966 чылдын баштайгы чарты-
мынча 44 миллион рубал болган.
Эрткен чылдын хамдарышкан уезге-
ге болдугар 3,9 миллион рубалтын
баралнын хойну саткан.

1966 чылдын баштайгы чартымынча
үүрүмктен садымлаар бараан саары-
лгазынын планы республикага ни-
яттан-биле 100,8 хуу кууестиги-
не, оон шитиде баралнын үүрүмктен
садымлаар черлер 100,6 хуу, ни-
яттын чеменинге черлери 102,9 хуу
кууестекен.

Республиканын кул садым органи-
зацияларынын талазы-биле үүрүмктен
садымлаар бараан саарылганын
планы дараазындагы саппар-
лаа толугайлазнын туур:

садымлаар бараан саарылганы			
садымлаар етки	Нияттан чеменинге черлери		
хуу-биле	Млн. рубл- биле	хуу-биле	
100,6	3,4	103	
100,6 98	2,0	103	
—	0,8	106	
100,4	0,2	112	
104	0,2	107	

Чонун амыдырал хандырылганын
мастерскыларынын саны 1965
чылдын баштайгы чартымыга де-
каторе 11 санга бага коммунал-амы-
дырал бугурагелери 13 санга ин-
диктен.

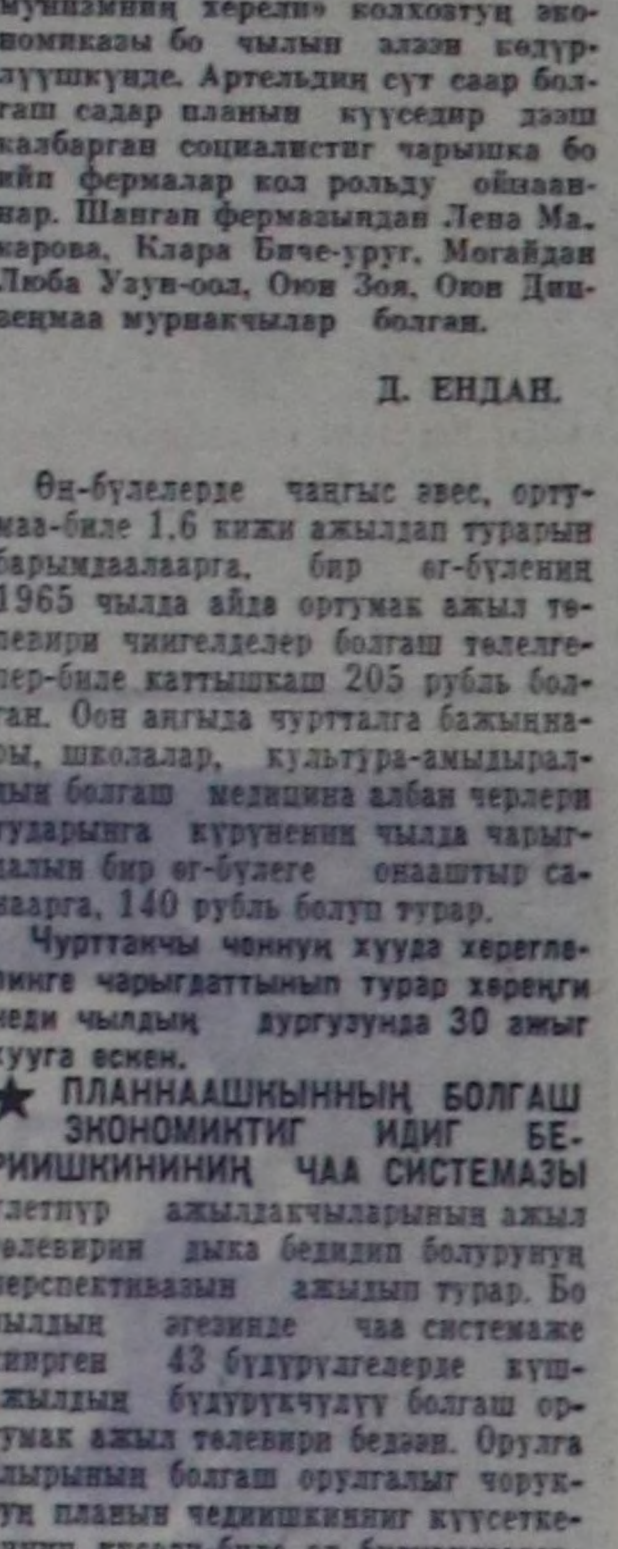
Чоннуң амьдырал хандырылганынң планы республикага нийтирилгезинде, хандырылганың үлестүр хевирлериниң талазы-биле куусетсинген ажылдарның кемчээли 27 хуу болгаш үлестүрү хевирлериниң талазы-биле 4 хуу көвүдэн.

дана чаргык чыдаа улетпурну ачы-
дуазаны көргүзөринин талазы-биле
9,7 хуу, улетпур шугумундан даш-
каар ачы-дуза чедиреринин талазы-
биле 103 хуу күөсеттинген. Чоюнун
амыдырал хандырылгазынын минис-
терствозу улетпурну ачы-дуазаны
көргүзөринин планын 1996

ТҮҮВА АССР-НИҢ СТАТИСТИКА
ЭРГЕЛЭЛИ.

мада

социалисттик чарышты. Түмнөлдөр-
ни, хана, солтирмалар, посту...

материалдыг шансаалдын, социал-
культуранын база чуртталга тууг-
арындын фондуу тургустунган,
летпур-бүдүүрүгө ажылдак чыла-
ынга шалын фондузундан дашкаар
шансаалдар, эрткен чылдын бирги

Хүний хэрэгтэй колхоз-
гадны Шанган Фериал-
арыг болгон кадар-
багш-аа дуржуула-

вөдөрийн чөдлөн
дөдөрийн фирмэ
эргелдэчлэн шү О. Серен аалчма-
рыг дүмдэнтэишмэн, савданын кив-
чаар аргалсагтэишмэн, дээрэ көртү-

хүнд-еэ бызаалаар 200 литр сүтүү
чарымдуг турган болза, ан кылы-
мад сүтүү кылырын өөрөөн ал, ову
ажмыдэарыгын дүмдэнтэишмэн, дүмдү-

Кандийн-даа чарым тодотгой не-
гдэлээрэл, ову түдөөдрийн коллек-
тив бүртүгүн хүндүгүт хэрэг бол-
ж билир билир билир билир билир

социалистг чарымтын
хүн хана соогуарга,
быраалаар чарымд

ушундиги терегн» колхозтун экономикасы бо чылын алдын көдүрүлүшкүндө. Артезиянын сүт саар болган садар пизини күүсөдөр дээш калыбган социалисттик чарышка бо ийи фермалар кол розьду ойналган. Шыгана фермагыдан Лена Ма. Карова, Клара Биче-урт, Могойдан Люба Узун-оол, Оюн Зоя, Оюн Диевцама муриакчылар болган.

Өн-бүлелерде чаңгыс эвес, ортма-биде 1,6 кижи аялдам туурасын берчидедалаарга, бир өг-бүленин 1965 чылда айда ортумак ажал төсөверин чингелдезер болгаш теледери-биле каттыкшам 205 рубль болган. Он ангыла туртталга бажынынан, школалар, культура-амыянал-чыгы болгаш медицина айлан чөсөери кылдыларга, кыскачылга алган

Алматы облусундагы чарыкчылардын бир өкүлү-булгае онаштыр сапарга, 140 рубль болжол турар.

Чурткагы чөнүм кууга хергелениң чарыкчыттымын турар хергени деди чылдың дургузунда 30 амыг тууга өскөн.

★ ПЛАНААШЫНЫНЫҢ БОЛГАШ ЭКОНОМИТИГ ИДИГ БЕ-ИШИШНИНИҢ ЧАА СИСТЕМАЗЫ

Делетур амылаащыларынын амыл өлөсирин дымк бедилди болотуртун перексептивазин амылын тутар. Бо чылдың этегизине чва системага кирген 43 булугалегерде күш-жымалын булугачуугу болгаш ортук амыл төлөсирин бедвен. Орулга амырын болгаш ортугалыг чорук-тук планын чедишишкенин куүсетке

ний хүснэгт-бил эл буюу дуугаагс-
ер-е материаллыг шанаалдны, социал-
уальтуурын баа чуртталга тууг-
арынны фондуу тургуулсанга.
летпуу-буурууг ажилдагчыл-
ынга шалын фондуулан дашкаар
аганаалар, эрхтен чылдын бирги
арталынга дивнерге, 60 члын
4 хуу ескен. Шанаалдзын орту-
ак кемчүүл бэдэн.

ШЫН

«Тыва кобальт» комбинатынын тукуун доозуп, аймактагы кыргыздарга чейин алып дөп № 48 тукут аралаштырып коллективтерге күнө-күнүшүнүгү аялдуу турар. Олардын эр-шурдугу аялдуу турар. Түндүк-көчкөрлүктөгү бүтү объектилеринин тукудугу дүргөн темпи-беле белин үйүр оор.

Тукут участкаларынын арасында социалисттик чарыктын мурунку оодурунда Александр Андреевич Мешковтун комплексинин бригаданын кеңешчилери чоруп турар. Ол бригада июнун бүтүрүлгө планын 177,9 хуу күчтөткөн, бирин чорун ээзден. Оң мурундагы айларда үргүзүчү бирин чоруп турган эш Чертывашевтин бригадасы бо улаада ай даалгазын бүдүн чартык катан ажыр күчтөткөн, ийини чорун алган.

Бирги тукут участкага дээр көргүзүп Валентина Ягодина удурун кан хооралар болгон суг дамчыдыгынын даптын чыгып, шарыар бригада көргүскөн. Олар даалгазын 121 хуу күчтөткөн. Июнь айыны дүр-

гуауада ук бригаданын кеңешчилери 270 погон метр онгар аялдын бүтүрүн. Эки түнөлдөргө эштер Кабринов, Таманов болгон өскөлдөрдө бригадалары чейин алган. Бо хүнөрдө комбинаттын тукут-тукутар боттарынын байрлары — «Тукутжуну тутуу» күш-ажылы белегити ужуражыры-беле улам күнө-күнүшүнүгү аялдуу турар.

Хой национал удурундагы тукутжуну оң удуу, коллективте Монге Ортывашевти Иргит удурундагы бригада эки түнөлдөргө чейин ап турар. Шерит албайынды халакып келген аял оолдарын тукутжуну оң бригада чартык чыдып бүтүрүлгө планын 120 хуу күчтөткөн. Оон кеңешчилери Иван Буйлов, Владимир Хайнуля, Александр Егоров, Виктор Валин болгон өскөлдөрдө хүн-бүрдө бүдүн чартык норманы күчтөдүр турарлар.

ЧУРКАТА: «Тыва кобальт» комбинат. Фото А. Аир беле Ю. Скуратовтуу.

Эп-сеткил каттыштырылганын айы

КӨРӨЙ ЧАҢҢЫС ААЙ ТУРАР УЖУРЛУГ

Он алды чыл мурунда, 1950 чылдын июнь 25-те, америк империалисттер болгон мурунку-көрей чалчалары социалисттик аял республика—Көрей Улуу-Демократик Республикага удуу кем-бүтүрүлгө дайынны өскөткөн, көрей удурун демократтык чалчал аялшыкына-рым чепсекти ара-беле чок кылырын ордан алган. Иччалажок «Согу-гу күчкө халаашкынын» Вашингтонга болгон Сеулге мак аялдын кылганган планы агрессорларга чейинкини бербес. Империалисттик халакчыларын шериглеринин Көрейге дайын авантюризм КНО-нун аял тулу кылган чорун-да оларга дуулааган. Маалымды көрей улусу бодуну Күш-ажылы партиясынын кыймылын баурап социалисттик төрөн чуртун камтап алып дээр эр-шурдугу туртуп киришкен.

КӨРӨЙ-ге шынгыш ышталганын ол чылдарында хосталга, хамаарыш-лас чорук болгон национал чангыс эп дээр көрей улустун чептүгү демисе-биле эп-сеткил каттыштырылганын илгерилеген Совет Эмилдерин болгон социалисттик өскө-ла чурттарынын аялчы чонорынын, бүтү делегация депшигелги күштеринин үнү күчүлүг чангылап турган. Империалисттик араантарын көрей чорго-өлүмүг ойтун шавышкына таарышкан. Олар ара-берге чидирилерге таарышкелгел, дээр сөп үнөр болгон тайбынчылыкта керезин чарар ужура албадыттыр-ган.

Тайбынчы чорон болгон улустарын айыл чок төрөн аргым үнөп турар чагай тура-соруу бүтү кижилери көрейге дайыннын халапты түнөлдөргө америк империалисттер чортуу түнөлдө кылар боор, чуртуну муруну кезинден бодуну шериглерин үнүрүп алган баар, бодуну иштин айтырлаган боор шинтирлээр аргам көрей улусу бээр боор деп манат турган. Иччалга-ла Вашингтонун планна-ры мурун ай өскө болгон.

Көрейин ийи кезекте үргүзүлөп турар чарыкынын АКШ-тын Иракы Чоен чүткө ирак бодалдыг агрессия планнарына бараан болуу-ду дээрликте бүтү делегет ула-паанда-ла бүтүрү берген. Муруну Көрейин эжелен алгаш, америк империалисттер ол районга эжелечки үлгүдөргө улам калбартынг таарышкелгел байдалы боттарына арттырып алган. Муруну Көрейин олар боттарынын шериг баазаы кы-лып ап, олче эп-не чаа боо-чепсекти, оларын арамында ракетка чепсекти-да, реактивтер бомбардировщиктерин болгон шүтүргелди самолёттар-ны өскөп алган.

Бир эвес Муруну Көрейин улауу боттарынын тура-соруун хостуг ил-герип аргам аптар болза, оларын эжелен болгон муруну-көрей чалча-ларын тергилдеги улапаанда-ла дүндөргө дээр чептени америк империалисттер билдир. Көрей чорон оларын кезе шагга үндүр ойлаткан турар. Чогун-на харын оң ужурунда Муруну Көрейде америк чидалар улустун килекинден болгон өскөп негеп аялшыкында Пак Чон Хи элери-

нин мурунга шыдаар-ла үлгүдөргө-рин кылып турар. Империалисттик ре-акциянын кара-сакшыгы бодал бү-рүзүгө ол беле-биле каттыжып турар, иччалган коммунизмге удуу болгон улустарын национал-хостал-галык шимчээшкыне удуу демисе-селин эп-не калчалык талаакчы-ларын бирээзи диртир чүкө-бу-жар ат-сугамы оон чейин алган таварышта эвес.

Америк империализминин Вьетнам-да дээрбери агрессиянын сеулугу ча-ла чүткүлүг дөткөп оор. Он-он, муу-муу муруну-көрей шериглер АКШ-тын өскө-ла чалчаларын шериглер-биле кады вьетнам улуска удуу чүкө-бужар дайында шүтү кирип турар. Оон-биле кады, Пак Чон Хи удуу бодуну эзелерине динангыр бараан болуу дээр бодуну шериглерин чаа-чаа кезек-терин вьетнам чорго-өлүмүг чурттарынын дагы-дагы чурттары турар. Угер-боо окартына чейин шерип турарынын салымына америк аялчы муруну-көрей шеригин чарык чепсектерин аазаан.

Иракы Чоен чүткө чаа агрессия боттуу тургузарыга Сеулдун сатты-чылыгы болуу оңа чүткүлүг болуп турар. Ол уламышкына баштайып базым өрткөн чылдын июньде кыл-дыган, иччал Вашингтонун айтыл-галык баурап Токионун болгон «Со-гулун арамында харылдаары» «Со-гумчударынын» дугайында дүтү-жуга дийр чүгө ол ат салган. Ол дүтүржүлгө муруну-көрей ре-акция-биле сыйры харылдаары ту-гузарынын таарышкелгел аргаларын япон монополияларга берген. Ша-к ол агрессия орукка даалашылгы базым болза Сеулге чоктаа органи-застан «Азия-Океан океан чөвү-лелинге» Муруну Көрейин чааа өзү-чүрүмүнү каттыжып кирген болуу. Ол «чөвүлел» Азиянын тай-бынга ынакшылыгы улустарына удуу улаган американыр шериг-политикти «Азоттук өззө болуп ту-рар. Ол бүтү болза Көрейин чар-лымышкынын мөңгөлдөр баа Азия-нын болгон Океан океанынын рай-онунга дүшүрүлгө чорукту күштел-дир сорулгалы.

Бүтү көрей улустун эрге-ажылы шерип илгерилеген. Көрей Улуу-Демократик Республикасы чааа империалисттик чименшиктерин улустарын тайбынныг болгон айыл чок чорутууга кыжанышкынын тур-гузуп турар боорго, ол чименши-ктерин шинтирлел сойгалал тур-рар. АКШ-тын Вьетнамда агрессия-зын болгон аяа муруну-көрей ше-риглерин кижилеген ол буруу шалп турар. Көрейин Күш-ажылы партиясы болгон КӨРӨЙ-нин чааа Көрейин Согу болгон Муруну кезектерин чортуу чокшундаштырым-че баа каттыштырарыч улаган тодарай саналарын чангыш чок-ка кирип келген. Дамкаарган кан-ды-лаа холгаараашкы чокка бо-дуну салым-улауун боду шинтир-лээр деп көрей улустун негелдеги мурун чөптү. Совет улус, ораи кырынын бүтү-ле ак-сеткилди кижилери ол негелдени бурун дөткөп турарлар.

Көрей чартык ортулукта тургу-сунган байдал чуртуну муруну чүгүн американын эжелеп турары көрей улустун национал чангыс ээлик орукка кол моондас болуп турарын маргыш чок херчелеп турар. Оон ужурунда КӨРӨЙ-нин чааа АКШ-тын шериглерин Муруну Көрейин уду-рун Көрейин дагы каттыштыра-

рынын айтырын шинтирлээрине бирги ээлечин негелдеи кылдыр санап турар. Америк чүткүлгө удуу бодуну демиселин сөксатпайн турар муруну-көрей патриоттар, көрей ай-тырын тайбын шинтирлээрине, Иракы Чоен чүккө тайбынны бы-жылгаларына сонугалык бүтү кижилер оң негеп турар.

Боттарынын интернационалык хү-лөдөргө хам берилген совет кижилер бодуну хосталгалы болгон национал хамаарышпас чорун дээр демиселин турар улустарын тала-зыга кезеде туртуп келген болгон туржур-даа. Көрей улустун бодуну чоронго чангыс аай демократтыг кү-рүвени тургузар дээр чүткүлүг кө-рей улустун илгерилеген болгон аас-кемчикти келер үезин чөлө-гичи — социалист төрөн чуртуну тургузугушугуна КӨРӨЙ-нин аялчы чоноры кайгамчыктыг че-дикшилерин чейин алган совет кижилери сеткилди хангызыдан өртүрү турар.

Делегация өскө-лаа хей чуртта-рында шыкаш, үш дилети Гаваа конференциянын шинтирлээр га-уаар, көрей улус-биле эп-сеткил кат-тыштырылганын айы бо хүнөрдө Совет Эмилдеринге өрткөн.

Эп-сеткил каттыштырылганын айы эгелдене халааштыр Пхень-яга болгон митингте аялчы чон-нар чуртуну чангыс аялче ботта-рынын тура-соруун быжым-биле илгерилеген. Муруну Көрейде америк шериглерин үндүрлери негелдеишкан. Пхеньянда төл шөлүгө он-он муу холдар чангыс аай, сүр күштүгү кө-дүрүп үнөн. Көрей улустун чөптү негелдеринге аял-дууа эп-сеткил каттыштырылганын үнү оон кижилер чангыс эп-сеткилди каттыш-тыртыр турар. Өскө чурттарынын ректерин холгаарлап аялжаан аме-рик империализминин шериглерин Муруну Көрейде турп турары Иракы Чоен чүккө дүшүрүлгө чорук-туу кезеде үнөр дээр. Көрейин кат-тыштырарынын орунда кол моондас болуп турар.

Москвалы, Ленинградты, Укра-инаны, Ортаа Азия республикалары-нын, Сибирини, Иракы Чоен чүк-түн, бүтү өрткөн четтинге Совет чуртуну аялчы чоноры америк шериглерин Муруну Көрейде эжел-деп үргүзүлөп турарын шинтирлел буруу шаап турар. Совет хей-ниги-нин митинглеринге хүлөп аялчы-нан резолюцияларын сестери кел-ген чангылап турар. Аялчылар, колхозчулар, култураныг болгон өрткөн аялжаакчылар бодуну иштин херектерин боду шинтир-лээр аргам көрей улуска тысымын чангыс эп-сеткилди дөткөп турар. Миллон-миллон совет кижилерин быжыг бүтүрел «Көрей чангыс аай болгон турар ужуру!» деп сөстө-лө илгерилегетин турар.

Эп-сеткил каттыштырылганын айы селечин партияга кижилеттер-ге совет улустун социалист ин-тернационализминин принциптеринге, национал-хосталгалыг шимчээшкы-биле, империализмге болгон колони-ализмге удуу улустарын демисели-де дайынчы эп-сеткил каттышты-рылганын шимчээшкы чыгыптал-чалач херечин болгон. Хосталгал ынакшылыгы улустарын шимчээш-кынын улам ылай сыйры каттышты-рынын, социализмге дөлегей систе-мазын быжылгаларын болгон анти-империалист бүтү күштерин хеле-дикшилерин чангыс өнчө совет

кижилер тайбын, демократия болгон социализм дээр демиселе улустар-нын чаа-чаа тинделеринин үнө-ленин кылдыр көрүп турар.

Чуртуну чангыс аял дээр көрей аялчы чонорынын демисели-биле боттарынын эп-сеткил каттыштырыл-галык негелдеишкан, совет кижилер көрей улус-биле аял-дууа най-рамды баа калы аялжаакчытамы-жылган, калбартыр чүткүлүг ил-герип турар. Бистин чурттарынын улустары кезеде кады чоруп келген. Оларын найрамды хангыс дамыл-дыг болгон алдарлыг чачылдарыг. Ол байрал Улут Октябрьин чы-рыны-биле херелденген, хосталга бо-лгон социализм дээр деп каткан де-миселе өзүп, кандалган.

Социализм тургузарда, бодуну төрөн чуртуну тайбын каттыштыра-оран кырында тайбыннын херези-жылган талашы-биле чагай со-рулгаларын аялжарла боттанды-рыда боттарынын көрей аял-дууа-ларын чаа-чаа чедикшилериди бу-рун совет кижилер сакшы-сеткил-ден күзөп турар.

В. ПАВЛОВ.

Каирде байырлал

КАИР. (СЭТА). Каттышкан Араб Республиканын улусу 1952 чылдын июль 23-түн революциянын 14 чыл оон байырлап өрттирген. НАР-нын наймысыла Каир байырлап шинчи кири шиметинипкен. Муру-неки үш өнүгү тугу кирип тур-ган, Египет улустун чедикшилеринин дугайын транспарантылар чуга-лап турган, Каттышкан Араб Респу-бликанын өскө хоорайлары — Алек-сандрия, Порт-Саид, Суэц, Асуан ба-ла-ла байырлап шинчи кирген.

Каирге шеригини улуг парады болгон, аяа бүгү хевирлерини шеригери — чагай шериг, артиллерия, ракета кеззе, танкылар болгон умар чүгү киришкен.

Бо байырлалдын хүнөринде рес-публиканын бүгү губернаторстволарына байырыг хуларал, улустун селгүүстөшкенин, спорт байырла-ры эртип, делегелерин аялтыган. Чуртуну аял-буру районнарында он-чаа баурулгелерин, школар-нын, эмгелдерин, социал албан черлеринин болгон өскө-лаа объек-тилерин тулууну демизин салып турар.

Хайфонун агаарына андара аткан

ХАНОЙ. (СЭТА). Хайфонун чо-гунче америк ужуу чүткүлүг ха-лаашкынын үезинде ийи америк самолётту андара аткан деп, Вьетнам информация агенттике динаткан. Вьетнамдын Демократик Респу-бликанын деисаарынын агаарында нитизин-биле 1.245 америк самолёт-ту аяады аткан.

Далаштыг бижик

(Уланчызы. Эгези № 173—174 «Шында»).

Бүрбүнүн үнү муунаргай диннал-ган. Чанана дашкада аргамы ынай идишкел, мамыртынып олтура, хал кө-рүнгөш, базым үнүпкен. Оон соонда Салбак-биле ужурашкан... О. Салбак-ка бо быжыг мөзүлүг кыргандан үнө-лит кижиге турбас! Ашактын хаваа-нын катташканын, арынын аргамын өскөрдө, а оон арынын аныаксыг, өөрүшкүлүг шимчээшкыне амырал, ону өскөрдү турган. Чүгө дийе ол ону шагга көргөн болтай. «Кижиге аял чүвени каркесерин өки-дир, кызым. Мен дег, өрткөн үе-нин сактышкыныга катпас, а кел-дир үенин күзөлдөргө чечектелер, аяаа күш кирер сен, кызым!» деп, ашак бодаш, мында дээр:

— Банчаар чуртаарынын бодун бил, уруум, мөң дугайында дыка товсаян көр. Чааскаан-даа ыш бу-рулап, ол бузурадып олургай мен өскөрдөн чангыс дүшүрүт эвес, чуну шүлүс келер келер эвес.

Бүрбүнүн эки эезин Чанана би-дир. «Урууму канчаар-ла сурган катжык ирги, канчаар ирги мен?» дээр, Салбактын арыныче катп-ка-тап көргүлээр. А ол кадында Бүрбү биле Салбакканын чугаазы мында бооп-тур.

— Силер мөң адам эвес силер. Аванчы бастып чордукар — деп, Салбак сөзгөн.

— Чүнү-биле шынылар сен? — дээр, Бүрбү дийин мэрванаткан. — Сөөн асыныга кым бүтүрүр боор. Харын азырап каан аялгө өрөн төзээр сен. Барып-барып комсомолду кижиге улуг аас өтпес чор.

— Чүвенин шыны тыпты бээр. — Сенээ, чаш уругта кым шы-нылар! Сени кижиге деп аяа. Дыга жезелеселге, бодунуң бажынга бо-дун-на хан куттунуп алганың ол! Сен анык сен, ам-даа чырык хун аяаган чоруксар, а мен кырган мен, ай санында каш аш-ла менээ негеп. Иччалган аялдын бода, аялдын мени баа калга.

Салбаккай чүт-хөзүп алгаш, чо-рупкан, а төрөн адамынынче дорт баарында каш динимейи, өнелге пунктүзүна бир өрөзлөгө олурп алган. Эзген каш хонганга, Салбак-кай биле Касыга кады чорон деп чугаа суруу диргын тарай берген.

Бүрбү иччалгада Касыга-биле чоокшудашканын бодон алган. Оон чыныкшылааш бастерин Чанана-лаж бооп динчалган. А Касыга мында кижиге чөтө хонуну чок, иччалган Бүрбү кады шыжыгып арткан. Ол та-варыла Салбакка хамаарым бээр деп Чанана бодашкан-даа. Иччалга-даа дүтү хун... Чанана ашак Касы-га-биле шыдыраалар диккен. Ашак-тын шыдыраалынын бодаларынын улугу магадан Касыга:

— Дагааны-даа сеп каар-дыр — деп баштаган.

— Дагааны болун та кылды, ол-дун-на чайлыг — деп, Чанана баа башта-биле харылашкан.

Оон эгелен. Касыга бода бүрүзүн бейдир келдүрүп, оон-башта-биле боту боду каттай-хаара шимчен олур-ган. Чанана саялдыга чымылган, бодаларын салазы-биле шимче-ли, дарын-даа шыдыраа хөлдүгөн адырбайн, чымыл илп көжөр. Баш-тай көштер дүргөн-дүргөн, бирээзи-нин көжүн көргөн дорон-на хары-лаар тургаа, а оон соонда оожурап, боданын эгеленген.

Ол ийн оозарыччалыг ойнакчы, кырган болгон анык кижиге, оон на-

рындаа тукум-на улам боданып, көжөр аял шүт-ла бидилген: Касы-га ашак көштер тып, төвени фер-ези-биле холбашканын, улаа-дараа тулап олурган, а Чанана аял-биле көшкөн, өскө бодаларын дарт орту-зунда аял чок чери тыпкылап, үргүлү-ле шалаар болган.

Чанана улуп каан. Сонугарктар арасында Бүрбүнүн арын көрүп каан, оон карактары сүзүрө бер-ген, сөөк холдары сиркейинин тур-ган. «Чаш амыдыралче, буяныг чү-веже чүткүр эвес, оон байгы-ла чүткүлү — аяаан-өжөөн, аяагарал-корпак!» деп, Чанана бодашкан.

Бүрбүнүн карактары чымыл хона берген. Оон унда Хурагандай тур-ган, ол оол Салбактын талазынче көргөш, удуу тынарга, шыгыраан карактары улуг-улуг болгон оңгар-онгар чүве шыкаш сактыдырган.

IV. Михаил Монгушевти Касыганын амыдыралында оңаа чүве-лаа чок. Оон азын дайынга өлгөн, азын-би-ле кырган-агазынын холуга өскөн. Чеди чыл школазын доокшан, ырак сумга башылап чорон. Сөзүлээр-дир комсомол аялчыне шимчөөн. Совет-партия школазына өөренип алган, өскөн черинге эеп көзгө, ону колхоз даргазына сонуп каан.

Угаанын-ла дарга чүве. Кол-хосту аялчыне сөткөгөн. Дески-ле эр: кон баштыг кырган дег мерген угаанын-даа, бичин ол дег кенен биче сеткилдиг-даа, өрөмдөн дег бо-далыг, шүлүчү дег хей-аыттыг, байлак чүрекит амытан — деп, улус оон дугайында мычаар чугаалажып турган.

Михаилдин ынакшылы хожудуп келген. Иччалга-даа ол ынакшыл бир-ае онзагай, ийи кес дег болгон: сактырга-ла, ол көстөн улуг чалгыш-тын үнөр чыга берген турган ыш-дан. Хунге додуккан холу-биле дү-жер чыгаан аргымын септир ал-гаш, Салбак олче хеп-хенерген кө-рүп келген, бажын чоргаары-биле аткар окташ, өрди чаптыган сүргей кызымын алгаш, чачы хү-лүмүрөөн:

— О, силер бичин оол мышкан болдулар, дарга. Шымык аялдын му-наш, карак-кулук чокка халып, ой-пан чорутуп бичин көзө оол дег ча-намыр эвеске.

— Чү дээрлик ол! — деп, Касы-га кайлап алтырган: туртуну кижиге алгаштайн баар калжын ам чаа өскөрдү, ийи дег бодуну-биле айт-байн, эзген нарын башта-биле ха-рымылар чүвени кылдыр хомул-кан. Иччалга-даа уруг хоранын кончут уламчылаан:

— Бичин оозагү болгон черикер бе? Эмдик аялга олурупкан, биче-ле болза чөтө мет барып дүжүп, араг чон туржук, анык жы мурунга ат-алдарынар баксырап, чокка шот, ыракка ыт болуп частыган.

Касыга ол улаада аяаа аялчан. Оозуга дыка хомулдан. Салбактын дагы көргө, машина кузавула өлөгөр тараа кырыла турган. Сак-тырга, аялшылач хаага шондур-ган ак-көк дээрде ужу-лаа чорон ышкаш, чидик көк хойленит, хөзөөн чоргаар дөстөйтпкен, шымык агин-нарын дөстөп көстүр... Кыска ма-газындыан караан шимчеге, аткар башыкан. Уруг шымык каттыра берген, ол каткы өрдиң чүлү-чү-рөзүн дүжүгө чөткен, сактырга — ол каткы үн-даа эвес, а калып, көр-бак үезин ышкан бодатынын кел-ген, ол үезинден будуктардыг, да-

зылардыг кончут улуг нөгөн ышкы-чүрү чүрө дег сактыдыган... Салбак машинанын кабинанын кырында үш халаан, оон чидик кы-ыл аржымы дээрде хаа кылдыр көзүгөн.

— Чаражыдарың! — деп, Касыга ышкындарга арааа сөзгөн.

— Улам чок араажым аялмын-нар харын — деп, Салбак аяа-ла-ла харылаан.

— Силер-биле араажыкылар кижиге хей ынаан, аялчыларым арбын болур-дур аа...

— Чүс акшадан... — деп, Салбак эгелээр, Касыга төндүрүп каан:

— Чүс өнүк дээр.

— Ол-ла болгай, дарга. А өнүк-тер аяаанчылар болбас — деп, Салбак хенертен сөзгөн. — Бүтүрүлгө-лөр, силерин хонуну чугаа-биле савалы берин.

— Азырбас, азырбас. Аял кий-тежин танылар... — деп, бо улаада Касыга эгелен.

— Кижиге чугалажып танылар — дээр, Салбак хүрээс септир ал-гаш: — Че, байыргы, Михаил, ужу-рамшык — деп, холун чайгаш, та-рааны чөтө дүжүр аял киришкен.

V. Хурагандай аял аял-биле рай-он төвүгө чорон. Көзгө, парток бажыны мыл бо-ла турган, олче чуртаакчыларын ыш бажынарын-нын араа-биле дорттап халып каан. Бир чөтө херим узуу тып чадаш, «ыт кузавуна» таарым берген. Ону ооп алгаш, дагалдарын хой-лук-хай, бир херимин арташ, ашак чөтө үш бөзгө, соонда дөтө аксар ыт эрген, а бажын утукй парток-нук ийн дугаар секретары халып ор-ган.

— Банчап ыт өрттүп турарын ол, дутмакчы? Бо аялчы элдерин кө-рүп турдуң бе? Че, кире каалгай харын, мөң кулам улус чүве. Бээр, бээр — дээр, арган ашак чачык кы-тыгылаан.

— Чаа, Иван Афанасевич — дээр, Хурагандай оон соо-биле чүтүргөп, дөтө-ле херимин чиринден өрт-көн.

Идымыс бо чылын оолдааган бол-гай, Иван куда — деп, шортан дег шокор холдуг кадай хөзөп, столу-га дүстүг өтүрп салган, шилде ара-га аксын аялшыкан.

— Бүтүгү чылын силерден ал-ган өнүм тулап аялч ийи болган-ды ийи — деп, Иван Афанасевич чугаалаан. — Бо мөң өнүмү аял-чы. Тулап бай колхозтун агроному дивес селер.

— Танышка аялч митан канчап бербес боор — деп, кадай амырап сөз-гөн. — Идым элериң алды мышкан. Бору дег, шымык удуу эш тып ап-тыр. А боларын колхоз-даа шымы-рак ышкан. Хураган кижиге... Ону-чөтө бис чүнү-лаа харамнамыс бис...

Иван Афанасевич оон чугаалыг төндүр динчалгай, аялчыг кижиге мен дээр, аялчыг үнүпкен. Ху-раган баа-ла ону элериң. Иван Афанасевич партокка чөтөйи чо-рааш, олче эргилп келген:

— Сөң билдирешкенин шала-ла... — дээр, оон ынай кез

Новосибирск областын куш ажыл-сөз союзуна күш ферманын индигири В. Деделяевын чутуузын күш болган. Союз күндө-лө 40 км күш хууруга ап турар бол-лн чыдаа 12 миллион чутууга күш дзон планнаа ап 16 миллион дпрлер дон турар. Оон ийиш хой-ниа күш эдлин күшүрете берип турар.

Көдө ажыл-агый муриачылары-ни, республика. Наадымчыны кил-

нийн агаар дараагийнх нь олон жилийн туршид 70 санныг мурагчдыг зарын өрхтний түүдлээр биле шадгаар дугаарилдаг республикийн Казээ ажлын үйлдвэрлэлийн газрын дундаар дундаар шадгаар ашиг В. Сериков номчлал дундаар.

ОРШ ЕЛДИҢ РИНДЕ

—Алдан дөртен чүгүс дөрт кижиги
орткан. Оларнын арасында хоочун
өгөдөр К. Доржукхай, Д. Баймү-
сеген, М. Сувдуй-оол, Н. Аппак-оол,
И. Маркелов, Б. Бумал-оол, С. Асанов,

Ондар, Ооржак, Озген-оол,
Оржак Кара-Кат, Оюн-оол Седен
лар чок. Чүгзе дөрт мөгө: Ондар
юр-оол, Ооржак Даныл, Александр
үдүк, Куулар Шагдыр-оол. Олар
анчалар таваржыр ирги? Кым-на
гүгүзү ирги? Бо айтырг чүгзе мө-
гө сазыкчыларын, судьяларын эвес,

— Мөгөннц маймы кадырык дээн,

— Чүд-дээ санчаар. Александр үлдүк биле Куулар Шагдыр-оол, идар Сюр-оол биле Ооржак Дамыл ааржы берген болза.

— Сагын дөг чүе болза эки-ле кийи.

бешки ээлчегин чарлапкан. Яңге алымчылары дырыккы хааржактан оғелерниң адын бижээп дүрүп аан сазымыларны ап эгелей бергей. Бездүп барыып талазымче аптара деп хөрентерлиг, адыг дег түрлүг. урагымы мөгелер Даныш биле Сюрүл, а чоон талазымче бичежек ёлто-

мәңгелер Шагдыр-оол биле Чүл-
күн дөвүн үзүпкөннөр. Хөглүг хө-
лүгкө, хойнүг хөңгө үсттирген
өрт мөгө-даа сегиржиң-ле алган-
нар. Корүкчүлөр солун хүрешти
анап турганнар. Ыйчазда-даа
Шагдыр-оол Дамылга дораан ужуң
оргон

Александр Чудук напшагай бол-
аш чараш хүрешсе-даа, солун арга
ылын чыткаш, октаттырган.
Ам Ондар Сюр оол биле Ооржан
аама элэсэн. Олор хо-лоо хүреш-

Бидэр үсний мөргөлөр — 16 оол-
дунд үсний мөргөл, бусад үсний мөргөл.

я. Агаа С. Монгуш (Тамы)
шүүлген, Доспазычмы (Узуг-Хем)
жүрүлөшкөн.

Наадымга тураксааткын хуреш
андык чегпес талаазынг болза-
на, нивитан-биле солун болган кеш-
үштүг өртүсөн.

С. СААЯ.

ЧҮРҮКТА: Шүүлген мого О. Да-
мыга белгүсү турары.

Үн. Күштүт, чараш кагыт, бүрүзүн
өрүкчүлөр хөглүт «Ураа»-биле
леп тургайнар. Мынтыг байлалыг

Баскетбол талазы-бызе болган маршалга дээрэңе улуусту 3, эр улуусту 2 командалары киришкен. Арта бирги черни Кызыл гарнозуу, ийиги черни уругуларын спорт-школалыны дээрэңеңер командалары алган. Эр улуусту ийги командаларыдан «Спартак» командалыг баскетболдустери тизилээн.

Улут-Хем районуна «Найырал»

Кыргыз Кудайович

ЧАЖАНТЫН
 Леке мөчөөл-бүлө холбаштыр
 аны кайжыдытын илгергөйлөп
 ур.

Шысаалгалыг секретарьнын 23-35.
22-64. чагаа, ажылычын болгаш
5. корректорларнын 27-41. Солун

TC-00142